

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

Átiktatva: J/253

J/11656. számú

JELENTÉS

**a hungarikumok védelméről szóló 77/2008. (VI. 13.) OGY határozatban foglaltak
2009. évi végrehajtásáról**

Előadó:

**Gráf József
földművelésügyi és vidékfejlesztési
miniszter**

Budapest, 2010. január

J e l e n t é s

a hungarikumok védelméről szóló 77/2008. (VI. 13.) OGY határozatban foglaltak 2009. évi végrehajtásáról

I.

A Magyar Országgyűlés 2008. évi tavaszi ülészakájában Dr. Medgyasszay László és Dr. Simicskó István (KDNP) képviselői önálló indítványt nyújtottak be a hungarikumok védelméről szóló országgyűlési határozati javaslatról. Az egységes határozati javaslat a hungarikumok, mint egyedülálló nemzeti értékek megőrzésének, a HÍR gyűjtemény bővítési és hasznosítási lehetősége, illetve a határon túli magyarlakta területeken való gyűjtőmunkához szakmai segítségnyújtás lehetősége vizsgálatának, valamint az agrártermékeknek a közösségi földrajzi árujelző-oltalmi rendszerekben, illetve hagyományos különleges termékként történő elismerése kormány szintű ösztönzésének deklarálására irányult. Az Országgyűlés 366 igen szavazattal, 2 nem ellenében, tartózkodás nélkül fogadta el az országgyűlési határozati javaslatot.

A 77/2008. (VI. 13.) OGY határozat 5. pontjában az Országgyűlés felkérte a Kormányt, hogy a határozatban foglaltak végrehajtásáról, valamint a hungarikumok fenntarthatóságáról és hasznosíthatóságáról első alkalommal 2009. december 31-ig, azt követően két évente adjon tájékoztatást a törvényhozásnak. A Kormány a 2009. évi beszámolási kötelezettségének e jelentéssel tesz eleget.

II.

1. A Magyar Országgyűlés a 77/2008. (VI. 13.) OGY határozat 1. pontjában kinyilvánította, hogy a hungarikumok megőrzendő, egyedülálló nemzeti értéket képviselnek.

2. Az Országgyűlés a 77/2008. (VI. 13.) OGY határozat 2. pontjában felkérte a Kormányt, hogy a tudomány, a kormányzati szervek, a regionális- és vidékfejlesztési intézményrendszer ágazati érdekképviseletek és szakirányú civil szervezetek bevonásával dolgozza ki a hungarikumok rendszerezését, valamint megőrzésének és hasznosításának lehetőségeit.

Jelenleg Magyarországon egyetlen jogszabály sem határozza meg tételesen, minden területre kiterjedően, hogy mi minősül, illetve minősíthető hungarikumnak. Jóllehet, az országgyűlési határozatban deklarált hungarikumokról szóló törvényjavaslat kidolgozása a 2009. év folyamán kezdetét vette, a hungarikumok pontos, átfogó és valamennyi szakterületre kiterjedő definíciójának meghatározása nélkül azonban sem azok rendszerezése, sem pedig megőrzésük és hasznosításuk lehetőségei érdemben nem állapíthatók meg.

A hungarikum fogalom szakágazatonként és tudományterületenként mást és mást jelent, ezért a hungarikumok köre nehezen definiálható.

Az ipari termékek rendszerezése, besorolása jelenleg egyrészt a Termékek és Szolgáltatások Osztályozási Rendszere (TESZOR), másrészt a hagyományos ágazati felosztás alapján történik. Az ipari termékek területén jellemző, hogy a felhasználói igények változásával, a technika fejlődésével mind újabb és újabb termékek jelennek meg, a régi termékek elavulnak, használóik száma folyamatosan csökken. A termékek változása, cserélődése időben viszonylag igen gyorsnak

tekinthető. Az ipari termékeket a világ bármely táján, gyakorlatilag azonos minőségben elő lehet állítani, ennél fogva az előállítás helyének nincs különösebb jelentősége. Ettől jelentősen eltérők a mezőgazdasági, élelmiszeripari termékek, amelyeknél a hagyománynak, az előállítás helyének, a technológiának (receptúrának) nagy szerepe van, a termékek változása időben jelentősen lassúbb, illetve szinte nem is változik, e termékek életciklusa sok esetben igen hosszú.

Az előzőekben jelzett eltérések miatt az ipari termékek területén igen kevés a hungarikumként számításba vehető termék. A két terület közötti különbséget jól szemlélteti a következő: például az maga korában a Kandó villanymozdonyok, a Csonka féle porlasztó a technika élvonalába tartozott.

Magyarországon, az ipar területén a porcelánipar egyes gyártóinak a termékei (ajándéktárgyak, használati tárgyak) sorolhatók a hungarikumok közé. E gyártók a következők: Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt., Zsolnay Porcelánmanufaktúra Zrt., Hollóházi Porcelánmanufaktúra Zrt. A játékok területén a Rubik kockát szinte hungarikumnak lehet már tekinteni.

Az előbbieken kívül a kézművesség jellegzetes termékei (halasi csipke, kalocsai hímzés, pingálás, csikóbőrös kulacs, lószerszámok, fazekas termékek, karikás ostor stb.) vehetők számításba. E termékek elsősorban ajándék-, illetve használati tárgyaknak tekinthetők, a gazdaság teljesítményére gyakorolt hatásuk nem számottevő. E termékek körének rendszerezése érdekében egyeztetés folyik a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara kézműves tagozatával.

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara 2001 óta „Magyar Kézműves Remek” címmel elismerő díjat alapított azzal a meggyőződéssel, hogy több gazdasági ágazat összefogásával a hagyományokat őrző, az agráriumhoz is kötődő, kiemelkedő minőségű hazai termékek piacra kerülését és turisztikai hasznosítását szolgálja, amivel a kis- és mikro-vállalkozások versenyképességét fokozhatja. A Magyar Kézműves Remek a kézműves vállalkozók teljes körét átfogva (221 kézműves szakma) pályázati lehetőséget biztosít, amelyet a kamara szakmai elismeréssel díjaz, és amelyhez marketingtámogatást nyújt.

A kultúra területén egyetlen jogszabályban, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvényben már szerepel a hungarikum fogalom. A törvény alkalmazásában hungarikum „a Magyarország mindenkorai területén megjelent minden, továbbá a külföldön magyar nyelven, magyar szerzőtől, illetőleg magyar vonatkozású tartalommal keletkezett valamennyi dokumentum, függetlenül attól, hogy nyilvánosságra hozták-e vagy sem.” Azonban ez a definíció csak a levéltári és könyvtári szakterületre vonatkozik, annak más szakterületre történő átültetése túlságosan tágá tenné a védendő értékek körét.

A levéltári szakterület a hungarikum fogalmát többes számban – Hungarica – gyűjtőfogalomként használja, és a nem a mai Magyarországon őrzött, hanem a külföldi levéltárakban található magyar vonatkozású levéltári források összességét érti alatta. A nemzetközi levéltári példák ugyanezt a tartalmat tükrözik, így pl. Russica: az orosz történelemre vonatkozó bárhol fellelhető források összessége, Germanica: a német történelmi vonatkozású írott forrásanyag, Turcica: a török vonatkozású források. A köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény (Ltv.) 17. § d) pontja értelmében a Magyar Országos Levéltár (MOL) feladata, hogy feltárja, központilag nyilvántartsa és gyűjtse (másolatban beszeresse, magánirat esetében megvásárolja) a magyar vonatkozású külföldi levéltári anyagot. Lényeges megjegyezni, hogy a levéltári anyag legnagyobb hányadát kitevő közirat nem áru, piaci értéke nincs, az Ltv. értelmében pénzalapú kereskedelemben forgalomképtelen, így a termék jellegre utaló Hungaricum megfogalmazásokba semmiképpen sem illik bele.

A múzeumi szakterületen nincs egy általánosan használt hungarikum fogalom, a néprajztudomány gyakorlatából a hungarikum kifejezés pedig hiányzik. A néprajznak a nemzeti kulturális megnyilvánulásokat vizsgáló területe elvben mindennel foglalkozik, illetve múzeumi szinten mindent gyűjt, ami adott terület kulturális életét jellemzi. A néprajz, az antropológia egy korábbi korszakára jellemző volt az etnikus specifikumok keresése és feltérképezése, azaz annak vizsgálata, milyen kulturális vonások tesznek egyedivé egy-egy táji, regionális vagy éppen nemzeti kultúrát. Ezt a megközelítést egyaránt alkalmazták az anyagi kultúrára és a folklóralkotásokra. A módszer azért szorult mára háttérbe, mert elfogadottá vált, hogy a vizsgált jelenségek állandó kölcsönhatásban jönnek létre, változnak a közeli vagy távolabbi környezet hatásaira. Éppen ezért tudományosan rendkívül nehéz értelmezni, hogy mi a specifikusan magyar viselet, faragás vagy nyereg.

A néprajztudomány számára érdekesebb viszont az a folyamat, ahogyan bizonyos kulturális jellegzetességek adott közösségeken belül identitáshordozóvá válnak, számukra például a magyarságot jelenítik meg. Ez utóbbi keretében jöhetnek szóba a következő hungarikumok: cifraszűr, suba, szücsbímzés, csikósnyereg, matyóhímzés vagy a kalocsai hímzés.

A speciálisan magyar természeti és műkincsek védelme és népszerűsítése a múzeumaink feladata. E feladat ellátásának az intézmények eleget tesznek.

A művészeti terület is támogatja a hungarikumok jegyzékbe vételét, javaslataik között szerepel többek közt a Kodály Zoltán nevével fémjelzett zenepedagógiai módszer, a magyar cigányzene, a tárogató, a huszár és a kettős ékezet.

Irodalmi szakterületen a hungarikum fogalom használata csak szűkebb értelemben merült fel: emigráns gyűjteményünk építése során. A nemzeti irodalom feltárását szolgálta a Magyar emigráns írók és műveik című adatbázis, mely kb. 6500 szerzőt és több mint 21 ezer műcímet tartalmaz, ezzel részben pótolja a szerzői hungarika bibliográfia hiányát.

Mivel magyar vonatkozású tartalma a teljes magyar irodalomnak van, ezért típusától függetlenül irodalmi múzeumaink gyűjteményeinek (magyar szerzők műtárgyainak illetve külföldi szerzők magyar vonatkozásainak) mindegyike hungarikumnak is nevezhető. Ez így túl tág fogalom, szűkítése nemcsak ellentmondana a kulturális örökség védelméről kimondott – a gyűjtés komplexitására súlyt helyező – előírásnak, hanem a szűkítés alapjának, fogalmi tartalmának és kritériumainak hiányában megoldhatatlan lenne.

A hungarika és a hungarikum szó értelmezése közötti különbség megfogalmazása is fontos lenne. Könyvtári szóhasználatban létezik területi, szerzői és tartalmi szempontok alapján megkülönböztethető hungarika. A hungarika inkább kulturális értelemben használatos, a hungarikum pedig licenz-szerű fogalom. A Memory of the World weboldalon magyar kulturális értéknek a Corvinák jelzik a magyar „világörökséget”.

A kulturális szakterületen megjelenő nehezen körülhatárolható és még nehezebben rendszerezhető nemzeti specifikumok védelmét számos jogszabály és program igyekszik biztosítani. A szellemi kulturális örökség megőrzéséről szóló 2006. évi XXXVIII. törvény a kultúráért felelős miniszter hatáskörébe utalja a hasonló című UNESCO-egyezményt kihirdető jogszabályból következő állami feladatokat. Ezek ellátása érdekében az Oktatási és Kulturális Minisztérium 2008-ban nemzeti hálózat építését indította el. Létrejött 2008 szeptemberében a Szellemi Kulturális Örökség Magyar Nemzeti Bizottsága (a továbbiakban: nemzeti bizottság), mint az oktatási és kulturális miniszter tanácsadó testülete. A szakmai feladatok elvégzésére megbízást kapott az Európai Folklór Központért Egyesület és a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum. Folyamatban van erdélyi, felvidéki és vajdasági szakmai szervezetek megbízása is. Az elképzelések szerint a hálózatépítés a megyékben, a kistérségekben, a településeken, szakmai intézmények és civil szervezetek körében folyik tovább.

A magyar közművelődés megyei rendszerében elindult a helyi kulturális értékek szisztematikus számbavétele. Két megyében (Bács-Kiskun és Veszprém) elkészült a leltár. A Veszprém Megyei Közművelődési Intézet a helyi értékű hungarikumok számbavételének feladatát a megyei kistérségi Közkincs Kerekasztalok feladatává tette. Hamarosan kiadványban teszik közzé eredményeiket. A kistérségi kulturális referensek több mint negyven helyen az országban létrehozták a helyi kulturális leltárakat, amelyben tárgyi, szellemi örökségi elemek is helyet kaptak.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium létrehozta a szellemi kulturális örökségi elemek nemzeti jegyzékét, amelyet a törvényerőre emelt egyezményes szöveg ír elő. Erre a jegyzékre - a nemzeti bizottság 2008. évi ülésének javaslatára - a kultúráért felelős miniszter felvette a mohácsi busójárást, illetve a Népművészet Mestere kitüntetés díjazottjainak tudását. A mohácsi busójárást a kultúráért felelős miniszter egyúttal felterjesztette az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára. A jelölést az UNESCO 2009. évi kormányközi bizottsági ülése elfogadta, így hazánk már ezzel az elemmel szerepel a világörökségi listán.

A nemzeti bizottság 2009. évi októberi ülése elé négy jelölés került: a magyar solymászat, a karcagi birkapörkölt, Kalocsa élő népművészete és a mezőtúri fazekasság, azonban a nemzeti jegyzékbe kerülésükről még nem született meg a döntés.

Az agrárium területén hungarikumként számon tartott mezőgazdasági termékek és élelmiszerek egyrészt a Hagyományok-Ízek-Régiók gyűjtemény részeként védhetők Magyarországon, másrészt az Európai Bizottság által működtetett közösségi élelmiszer-minőségi rendszerekben ismerhetőek el az Európai Unió területére kiterjedően. Az agrárium hungarikumainak rendszerezése tehát mind nemzeti, mind közösségi szinten megoldott.

Nemzeti szintű védelem – Hagyományok-Ízek-Régiók Gyűjtemény

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 1998-ban, az Európai Unió Euroterroirs Programjához csatlakozva indította el a Hagyományok-Ízek-Régiók (a továbbiakban: HÍR) programot azzal a célkitűzéssel, hogy létrehozza Magyarország hagyományos és tájjellegű mezőgazdasági termékeinek gyűjteményét, és elősegítse gazdasági hasznosításukat.

A HÍR program vezette be a hagyományos és tájjellegű termék fogalmát Magyarországon. Ez a fogalom kifejezi a helyi közösségekben (hely) kialakult gyártási ismeretek (kultúra, hagyományok) generációkon keresztül (idő) történő továbbadását. A hagyományos és tájjellegű termékek hármás dimenziója a hely, az idő és a kultúra. A hagyományos és tájjellegű termékek különleges minőségét tehát a termékhez kötődő táj, történet és kultúra határozza meg.

Az Európai Gyűjtemény kritériumrendszere és a hazai sajátosságok figyelembevételével kialakított követelményrendszer alapján a listára kerülhettek azok a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek, amelyeket hagyományos módon állítanak elő, egy adott tájegységhez köthető módon, történelmi múltjuk van, ugyanakkor ma is létező, az adott térségben ismert és forgalmazott termékek. A magyar HÍR gyűjteményben 300 hagyományos és tájjellegű mezőgazdasági termék és élelmiszer (kivéve borok és ételreceptek) szakmai-történelmi leírása található régiónkénti és azon belül ágazati bontásban. A HÍR termékleírások gyűjteménye kétkötetes, színes fényképekkel gazdagon illusztrált könyvvé szerkesztve eddig 3 kiadásban jelent meg. Ugyancsak kiadásra került a könyv CD változata magyarul, majd az Európai Unióhoz való csatlakozásunkkor angol és német nyelven is.

A HÍR gyűjteményben szereplő termékleírások a magyar nemzet kincsei, a Magyar Köztársaság, illetve ezen belül a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) kizárólagos tulajdonát képezik. A program elnevezésének és a program által felhalmozott szellemi javaknak a teljes körű jogi védelme érdekében a „HAGYOMÁNYOK-ÍZEK-RÉGIÓK” (rövidítve: „HÍR”)

elnevezés és logó színes ábrás védjegyként a Magyar Szabadalmi Hivatalnál bejegyzésre került. A HÍR védjegy tulajdonosa az FVM, a védjegy használója pedig az FVM költségvetési intézményeként működő Agrármarketing Centrum (a továbbiakban: AMC).

Az Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottság (EOQ MNB), mint közhasznú társadalmi szervezet platformként szolgált a HÍR program indulásánál, a HÍR hasznosítási program szakmai támogatására létrehozott Hagyományos Élelmiszer munkacsoportja pedig évek óta munkálkodik a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek európai szintű hasznosítási stratégiájának továbbfejlesztésén. A munkacsoport, amelynek 125 regisztrált tagja van, szakmai kapcsolatot tart fenn a Nemzeti Élelmiszertechnológiai Platformmal és a Magyar Védjegy Egyesülettel, továbbá közreműködik a nemzetközi Slow Food (Komótos étkezés) mozgalom hazai terjesztésében.

A munkacsoport az elmúlt időszakban számos sikeres hazai és nemzetközi szakmai konferenciát rendezett a hagyományos élelmiszerek témakörében. Ezek közül kiemelkedik a *2009. június 20-23. között Budapesten megrendezett IAMA Agrárgazdasági Világforum „Regionális termékek a globális arénában” című szekciójában* való részvétel, ahol az előadók bemutatták Európa egy-egy országának, illetve régiójának lokális megoldásait, a helyi identitás és élelmiszerkultúra összekapcsolásának lehetőségeit a fenntartható vidékfejlesztés érdekében, a hagyományos termékek innovációjára irányuló EU TRUEFOOD projekt és a magyar HÍR program kapcsolódási pontjait (például Kürcsi őskalács). Az IAMA konferencia keretében került sor az egyetemi csapatok nemzetközi esettanulmány vetélkedőjére, amelynek témája, *„A Bánffi szikvíz: hagyomány, kultúra és innováció – múlt, jelen és jövő”* című esettanulmány egy igazi hungarikumot, a „Garantáltan Hagyományos és Különleges” védjeggyel ellátott szikvizet előállító szegedi családi vállalkozás üzleti problémájával foglalkozott.

Az Európai Unió élelmiszer-minőségi rendszerei által biztosított oltalom

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 1998-ban vezette be és immár öt éve az Európai Unió szabályozásával összhangban működteti a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek (I.), a borok (II.), a szeszes italok (III.), valamint a hagyományos különleges termékek (IV.) elismerésére vonatkozó ún. élelmiszer-minőségi rendszereket. Az említett kategóriákba tartozó termékek meghatározott földrajzi területről való származásuk esetén földrajzi árujelző oltalomban részesíthetők, vagy hagyományos különleges tulajdonságuk révén ismerhetők el. A meghatározott földrajzi területhez kötődő, illetve hagyományos magyar élelmiszerek közösségi szintű jogi oltalmát, illetve elismerését biztosító élelmiszer-minőségi rendszereket közösségi és nemzeti jogszabályok határozzák meg (*1. számú melléklet*).

Az Európai Unióban az agrárium az egyetlen terület, ahol létezik ilyen közösségi szintű oltalmi, illetve elismerési rendszer. A négy rendszer közös célja, hogy ösztönözze a mezőgazdasági termelés változatosabbá tételét; eszköz arra, hogy a gazdálkodók számára lehetővé tegye termékeik piaci értékének növelését, védje a visszaélésektől a tagállamok azonosítható földrajzi eredetű és hagyományos termékeit, ezzel biztosítva fennmaradásukat, állandó minőségüket.

I. A mezőgazdasági termékekre és az élelmiszerekre vonatkozó rendszerben Magyarország 2009. október 31-ig a következő 12 termék dokumentációját nyújtotta be az Európai Bizottsághoz: Budapesti téliszalámi, Szegedi (téli)szalámi, Csabai kolbász, Gyulai kolbász, Kalocsai fűszerpaprika-örlemény, Szegedi fűszerpaprika-örlemény, Gönci kajsziparack, Hajdúsági torma, Makói (vörös)hagyma, Szőregi rózsató, Alföldi kamillavirágzat, Magyar szürkemarha hús. Az első magyar termék, a „Szegedi szalámi vagy Szegedi téliszalámi” elnevezésének az oltalom alatt álló eredetmegjelölések és földrajzi jelzések nyilvántartásába történő bejegyzésére 2007. december 14-én került sor. A „Budapesti téliszalámi” elnevezés 2009. április 21-én, a „Hajdúsági torma” elnevezés 2009. október 21-én, a „Makói hagyma vagy Makói vöröshagyma” elnevezés pedig 2009. november 5-én került be a nyilvántartásba.

II. A szeszes italokra vonatkozó rendszerben hazánk uniós csatlakozása óta öt, meghatározott földrajzi területen előállított pálinka áll az Európai Unió egész területére kiterjedő földrajzi árujelző oltalom alatt, ezek a következők: Szatmári szilvapálinka, Szabolcsi almapálinka, Kecskeméti barackpálinka, Békési szilvapálinka, Gönci barackpálinka. A 2007-es év folyamán az *Újfehértói meggypálinka*, 2008-ban pedig a *Göcseji körtepálinka* került be a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) által vezetett nemzeti lajstromba. A 2009. év folyamán pedig a *Pannonhalmi törkölypálinka* földrajziárujelző oltalom iránti kérelmének elbírálására került sor. Ezek a termékek közösségi oltalmat még nem élveznek. A szeszes italok meghatározásáról, megnevezéséről, kiszerezéséről, címkézéséről és földrajzi árujelzőinek oltalmáról, valamint az 1576/89/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. január 15-i 110/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet hatályba lépése óta már önmagában a „pálinka” és „törkölypálinka” elnevezés is oltalmat élvez az Európai Unióban.

III. A 2007-ben megkezdődött uniós borpiaci reform keretében alapvetően megváltoztak a borok eredetvédelmi szabályai. Az új rendszer a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek földrajzi jelzései és eredetmegjelölései oltalmának mintájára került kialakításra. Az Európai Bizottság által összeállított elektronikus (E-Bacchus) nyilvántartás tartalmazza a jelenleg már közösségi oltalom alatt álló, szám szerint 46 magyar bor eredetmegjelölést és földrajzi jelzést. Az E-Bacchus nyilvántartásban a Badacsony, Balaton, Balatonboglár, Balaton-felvidék, Balatonfüred-Csopak, Bükk, Csongrád, Debrői hárslevelű, Duna, Eger, Egerszóláti Olaszrizling, Etyek-Buda, Hajós-Baja, Izsáki Arany Sárfehér, Káli, Kunság, Mátra, Mór, Nagy-Somló, Neszmély, Pannon, Pannonhalma, Pécs, Somló, Somló Arany, Somló Nászéjszakák bora, Sopron, Szekszárd, Tihany, Tokaj, Tolna, Villány, Zala *eredetmegjelölések* és az Alföldi, Balatonmelléki, Dél-alföldi, Dél-dunántúli, Duna melléki, Dunántúli, Duna-Tisza közti, Észak-dunántúli, Felső-magyarországi, Nyugat-dunántúli, Tisza-melléki, Tisza völgyi, Zempléni *földrajzi jelzések* szerepelnek.

IV. A hagyományos különleges terméknek minősülő mezőgazdasági termékekre és élelmiszerekre vonatkozó rendszerben olyan termékek elismerése biztosított, amelyek összetételükben, vagy előállítási módjukban hagyományosak, anélkül, hogy valamely földrajzi területtel kizárólagos kapcsolatban lennének. Ezek a termékek – ellentétben a földrajzi árujelzős termékekkel – az Európai Unió bármely tagállamában előállíthatók, de csak az elfogadott termékleírásokban meghatározott hagyományos alapanyagokból és/vagy hagyományos eljárás alkalmazásával. A különleges tulajdonság vonatkozhat a mezőgazdasági termék, illetve élelmiszer lényegi jellemzőire vagy előállítási módszerére vagy az előállítás során érvényesülő egyedi feltételekre. A 2009. év folyamán a „*Tepertős pogácsa*” hagyományos különleges termék közösségi elismerése iránti kérelem nemzeti szintű elbírálására került sor.

A rendszerek nyilvántartása

A HÍR gyűjteménybe tartozó termékek körét az AMC tartja nyilván (<http://www.amc.hu>).

Az FVM honlapján vezetett nyilvántartás (<http://www.fvm.hu/main.php?folderID=1005>) a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, a szeszes italok valamint a borok hazai, közösségi, illetve átmeneti nemzeti oltalom alatt álló elnevezéseit, valamint a hagyományos különleges termékeket tartalmazza tematikus rendszerben.

Az Európai Bizottság brüsszeli székhelyén vezeti az „Oltalom alatt álló eredetmegjelölések és földrajzi jelzések nyilvántartását”, amelynek elektronikus úton is elérhető formája a DOOR adatbázis (http://ec.europa.eu/agriculture/quality/database/index_en.htm), valamint a borok földrajzi árujelzőire vonatkozó E-BACCHUS adatbázist (<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/>).

3. A Magyar Országgyűlés a 77/2008. (VI. 13.) OGY határozat 3. pontjában felkérte a Kormányt, hogy vizsgálja meg a hungarikumok körébe tartozó, Hagyományok - Ízek - Régiók program keretében létrejött, a hagyományos mezőgazdasági termékeket és élelmiszereket tartalmazó gyűjtemény bővítésének és hasznosításának, valamint a határon túli magyarlakta területeken való gyűjtőmunkához szakmai segítség nyújtásának lehetőségét.

A HÍR gyűjtemény nemzeti élelmiszer-minőségi rendszerként való elismerését és aktualizálását, illetve bővítését célzó hasznosítási program az idei év folyamán vette kezdetét. E program keretében, 2009. augusztus 25-én került meghirdetésre a HÍR védjegy használati jogának elnyerésére kiírt pályázati felhívás. Az FVM megbízásából az AMC által kiírt HÍR védjegy pályázat célja a HÍR gyűjteményben szereplő hagyományos és tájjellegű termékek ismertebbé tétele, piacra jutásuk, valamint a fogyasztókkal történő megismertetésük elősegítése. Mind a pályázat benyújtása, mind pedig a védjegy használata ingyenes. A pályázat beadására olyan termelők, előállítók vagy olyan csoportosulások (közösségek, civil szervezetek, szakmai érdekképviseletek stb.) jogosultak, amelyeknek tagjai a HÍR gyűjteményben szereplő vagy a HÍR gyűjtemény követelményrendszerének megfelelő hagyományos és tájjellegű mezőgazdasági terméket vagy élelmiszert állítanak elő. Az eredményes pályázó a pályázati felhívásnak megfelelő termék(ek) esetében jogosulttá válik a HÍR védjegynek az általa előállított terméken, annak csomagolásán, illetve a kapcsolódó reklámanyagokon való feltüntetésére, valamint az AMC közösségi marketing programjában szerveződő HÍR kiállítások/rendezvények/értékesítésösztönző akciók alkalmával a termékeivel történő bemutatkozásra, bizonyos esetekben termékei árusítására.

A HÍR védjegy használatára kiírt pályázatról 2009. augusztus 30-án az EOQ MNB Hagyományos Élelmiszer munkacsoportja szakmai konzultációt tartott, ahol a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat képviselője felajánlotta segítségét a védjegypályázat népszerűsítésére, az MNVH weboldalra helyezésére és a Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége (FATOSZ) bevonására. A Dél-alföldi Teleházak vezetője ugyancsak felajánlotta a HÍR pályázati felhívás weboldalra helyezését.

A nagy érdeklődésre való tekintettel 2009. november 30-ig meghosszabbított kiírásra közel 50 termék pályázata érkezett be az AMC-hez.

A HÍR gyűjteményben szereplő termékek népszerűsítése, a termékek gyártóinak támogatása egyébiránt évek óta szerepel az AMC programjában: 2008-ban 18 millió Ft, 2009-ben 17 millió Ft került felhasználásra erre a célra. Az AMC 2008-tól kezdve a HÍR programban részt vevő termelőket a gyakorlatban is támogatja, a piacképes termékkörrel rendelkező termelőknek bemutatkozási lehetőséget biztosít különböző fesztiválokon és egyéb szakmai fórumokon (Szegedi Hungarikum Fesztivál, HÍR-es Íznapok stb.).

A határon túli magyarlakta területeken való gyűjtőmunka 2007-ben kísérleti jelleggel Erdélyben kezdődött meg, a HÍR programban korábban nagy tapasztalatokat szerzett szakemberek segítségével. Az AMC rendelkezésére álló szűkös anyagi forrás azonban nem tette lehetővé az összegyűjtött anyag kiadását, mivel a fényképek kivitelezése és a könyv szerkesztése, nyomtatása további jelentős összeget igényelne.

A határon túli magyarlakta területeken való gyűjtőmunka folytatása az adott országgal szoros együttműködésben képzelhető el, a határokon átnyúló ún. Interreg típusú vagy más, harmadik országoknak nyújtott szakmai tanácsadást támogató uniós projektek keretében.

4. Az Országgyűlés a 77/2008. (VI. 13.) OGY határozat 4. pontjában felkérte a Kormányt, hogy ösztönözze az agrártermékek eredetmegjelölései és földrajzi jelzései közösségi oltalmának megszerzését, valamint a hagyományos különleges tulajdonságú termékek közösségi elismerését.

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium a 2008 júliusától 2009 decemberéig eltelt időszakban az alábbi előadások, illetve személyes megbeszélések keretében fejtett ki ismeretátadó, ösztönző tevékenységet az érintettek körében.

Előadások:

2008. szeptember 12. Szolnok, „Szolnoki Gulyásfesztivál”

Hagyományos magyar termékek közösségi elismerése

2008. október 30. Szeged, „Minőségmenedzsment az élelmiszeriparban 2008”

Hagyományos és tájjellegű élelmiszereink elismerése az Európai Unióban

2009. január 28. Budapest, FruitVeb-TÉSZ szakbizottsági ülés

A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek egyedi tulajdonságainak védelme

2009. március 31. Gyöngyös

Mi a feltétele annak, hogy Magyarországon a termékeknek hely és eredetvédelme legyen?

2009. április 16. Budapest, „Tájfajták piaci lehetőségei” kerekasztal-beszélgetés

A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek földrajzi árujelzőinek oltalma

2009. július 31. Boldogkőváralja, „Innováció a kajszi termesztésében” szakmai tanácskozás

A zöldség-gyümölcs termékek földrajzi árujelzőinek oltalma

2009. szeptember 26. Hungarikumok a Parlamentben – konferencia

A hagyományos mezőgazdasági termékek és élelmiszerek közösségi oltalma

2009. november 12. Szeged, X. Minőségmenedzsment az élelmiszeriparban

Minőségpolitika az Európai Unióban – a Zöld Könyv eredményei

Személyes megbeszélésre a libamáj, illetve kacsamáj közösségi oltalmával kapcsolatban a Lúdszövetség és a Kacsaszövetség képviselőivel került sor, emellett tájékoztatást kaptak más, egyéb élelmiszeripari termékek (pl. pogácsa, sajt, paradicsomkészítmény) közösségi oltalmát kezdeményezni szándékozó előállítók is.

Közösségi vonatkozásban a 2008 júliusától 2009 decemberéig eltelt időszakban, az Európai Bizottsággal és a kérelmek benyújtóival folytatott folyamatos egyeztetések eredményeként végső fázisba érkezett hat, földrajzi árujelző oltalomra még 2004-ben bejelentett termék közösségi eljárása. A „*Hajdúsági torma*” az Európai Bizottság által feltett kérdések alapján véglegesített leírása 2008 szeptemberében, a „*Makói hagyma*” leírása 2008 októberében, a „*Csabai kolbász*” és „*Gyulai kolbász*” elnevezések, valamint a „*Szegedi fűszerpaprika-őrlemény*” és „*Gönci kajsziбарack*” földrajzi árujelzők oltalmára vonatkozó dokumentumok pedig 2008 decemberében kerültek továbbításra az Európai Bizottsághoz. A Bizottság a vonatkozó jogszabályok alapján rendelet közzétételével dönt egy termék elnevezésének nyilvántartásba vételéről. A döntéshozatalt megelőzi a bejegyzési kérelem tartalmának vizsgálata, valamint a többi tagállamnak biztosított észrevételezési lehetőség, amelynek során az egyes tagállamok kérelmei 6 hónapos kifogásolási időtartamra megjelennek az Európai Unió Hivatalos Lapjában. A kifogásolási eljárásra a fenti kérelmek közül eddig négy esetben került sor, amelynek eredményeként a „*Hajdúsági torma*” elnevezés közösségi szintű bejegyzése 2009. október 21-én, a „*Makói hagyma*” bejegyzése pedig

2009. november 5-én megtörtént. A „Gyulai (páros)kolbász” és „Csabai (vastag)kolbász” elnevezések jelenleg a közösségi döntéshozatal kifogásolási szakaszának kezdetén vannak (2009 októberében kerültek közzétételre), így a közösségi oltalom alatt álló magyar termékek körének további bővülése leghamarabb a jövő év első felében várható. A *Magyar szürkemarha hús* földrajzi árujelző közösségi oltalma iránti új kérelmet a Bizottság 2009. április 7-én fogadta be, az eljárására rendelkezésre álló tizenkét hónapos időtartam tehát 2010 áprilisában jár le.

A nemzeti kérelmek előrehaladása mellett közösségi szinten a francia és cseh elnökségi periódus hozott változásokat a területen. Az Európai Bizottság ugyanis 2008. október 15-én vitaindító Zöld Könyvet bocsátott ki a mezőgazdasági termékek minőségéről, amelyet a Francia Elnökség is napirendre tűzött az Élelmiszer-minőség munkacsoport keretein belül. A Zöld könyv nyilvános konzultációja 2008. december 31-én zárult le, amelynek eredményeként a konzultációs időszak végéig összesen 560 írásos válasz érkezett a Bizottsághoz az érintettek széles körétől. A Zöld Könyv kérdéseire adott válaszokból a Cseh Elnökség 2009. március 12-13. között Prágában megrendezett magas szintű minőségpolitikai konferenciájára rövid összefoglaló készült.

A konzultáció eredményeként kialakult és a konferencián levont fontosabb szakmai következtetések együttesen teremtették meg a hátterét a Bizottság által kiadott, *Közlemény a mezőgazdasági termékek minőségpolitikájáról* című stratégiai dokumentumnak. A Zöld Könyv és az arra érkezett észrevételek, valamint a bizottsági közlemény tárgyalását lezáró, a Miniszterek Tanácsának 2009. június 22-23-i ülésén elfogadott tanácsi következtetések jogalkotási feladatot irányoznak elő többek közt a forgalmazási előírásokra, valamint a földrajziárujelző-oltalmi rendszerek egységesítésére vonatkozóan.

Magyarország a Zöld Könyv és a vonatkozó tanácsi következtetések tárgyalása során aktívan részt vett a Munkacsoport által lefektetett tanácsi következtetések összeállításában és az újonnan csatlakozott tagállamokkal egyetértésben következetesen érvelt a hagyományos különleges termékekre vonatkozó rendszer fennmaradása mellett, amely végül, a korábbi, megszüntetésére irányuló szándék ellenére esélyt kapott arra, hogy bizonyítsa a benne rejlő lehetőségeket. A Tanács által elfogadott következtetéseket a jelentés 2. számú melléklete tartalmazza.

5. A határozat 5. pontjában az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a határozatban foglaltakról, valamint a hungarikumok fenntarthatóságáról és hasznosíthatóságáról kétévente adjon tájékoztatást az Országgyűlésnek, első alkalommal 2009. december 31-ig.

Az agrárium területén a hungarikumok fenntarthatóságát és hasznosíthatóságát a HÍR védjegyrendszer bevezetésével és a jövőben nemzeti élelmiszer-minőségi rendszerként való működtetésével, valamint a közösségi élelmiszer-minőségi rendszerek által biztosított földrajzi árujelzők oltalmának és a hagyományos különleges termékek elismerésének megszerzése, illetve további ösztönzése révén kívánjuk biztosítani az OGY határozat 2-4. pontjaira adott válaszokban megfogalmazottakkal összhangban.

Amennyiben a HÍR védjegyrendszer nemzeti élelmiszer-minőségi rendszerként való elismerése és működtetése megvalósul, a jövőben megnyithatóvá válhat az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásokról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendeletben meghatározott I. tengely keretében az élelmiszer-minőségi rendszerekben részt vevő mezőgazdasági termelők támogatására vonatkozó intézkedés.

A hungarikumok fenntarthatósága érdekében tett további jelentős lépést jelenti az, hogy az FVM 2009. szeptember 15-én bejelentette a HÍR gyűjteményt a FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations - Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet) által létrehozandó, földrajzi árujelzős és hagyományos termékekre vonatkozó információs adatbázisba.

A Kormány a 2009. december 31-ig terjedő tájékoztatási kötelezettségét e jelentéssel teljesíti.

1. sz. melléklet
a hungarikumok védelméről szóló 77/2008. (VI. 13.) OGY határozatban foglaltak
2009. évi végrehajtásáról szóló
országgyűlési jelentéshez

Élelmiszer-minőségi rendszerekben elismert magyar termékek az Európai Unióban

A meghatározott földrajzi területhez kötődő, illetve hagyományos magyar élelmiszerek közösségi szintű jogi oltalmára, illetve elismerésére bizonyos – közösségi jogszabályok által behatárolt – (élelmiszer-)minőségi rendszerek adnak lehetőséget.

I. A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmát a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról szóló, 2006. március 20-i 510/2006/EK tanácsi rendelet alapján lehet biztosítani az Európai Unióban.

Az oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel, illetve eredetmegjelöléssel ellátott mezőgazdasági termékek és élelmiszerek értékeinek megőrzésére az Európai Unió elismerési rendszert hozott létre, amely 1992 óta működik az Unió tagállamaiban. Célja, hogy ösztönözze a mezőgazdasági termelés változatosabbá tételét, az elismert termékek támogatását; eszköz arra, hogy az agrárgazdasági szereplők számára lehetővé tegye termékeik piaci értékének növelését, védje a visszaélésektől a tagállamok azonosítható földrajzi eredetű termékeit, ezzel biztosítva fennmaradásukat, állandó minőségüket.

Olyan mezőgazdasági termékek és élelmiszerek elismerése biztosított ebben a rendszerben, amelyek esetében kapcsolat áll fenn a termék vagy az élelmiszer jellemzői és annak földrajzi eredete között, azaz ezek a termékek csak azon a földrajzi területen belül állíthatók elő, amely az elfogadott termékleírásokban meghatározásra került. A közösségi szinten elismert termékekről az Európai Bizottság nyilvántartást vezet.

A 2006-ban megújult szabályozás legfőbb célja, hogy a bizonyos földrajzi területhez kötődő termékeket jobban megkülönböztethetővé tegye a piacon, ezáltal piaci előnyt biztosítson számukra, tekintettel arra, hogy a terméken kötelező feltüntetni az „oltalom alatt álló eredetmegjelölés”, illetve az „oltalom alatt álló földrajzi jelzés” megjelöléseket vagy az ezekhez kapcsolódó közösségi szimbólumokat. A közösségi szimbólumok jelenléte valamennyi európai fogyasztó számára egyértelművé teszi, hogy a termék sajátos jellege annak földrajzi származásából fakad, ezáltal a termék nagyobb bizalmat élvez.

A **földrajzi árujelző** kifejezés két kategóriát takar: az eredetmegjelölést és a földrajzi jelzést, amelyek alapesetben egy földrajzi egység (helység, táj stb.) nevéből és egy mezőgazdasági termék vagy élelmiszer nevéből állnak. A két fogalom közti lényeges különbség abban áll, hogy míg az **eredetmegjelölés** esetén a termék-előállítás minden lépésének a meghatározott földrajzi területen kell történnie, addig a **földrajzi jelzés** esetén elegendő, ha a termék előállításának egyetlen lépése történik az adott földrajzi területen. További különbség az, hogy a földrajzi jelzésként történő elismerésre irányuló bejegyzési kérelmekben a meghatározott földrajzi terület és a termék hírneve közti kapcsolatot kell igazolni, az eredetmegjelölés esetében viszont azoknak a termék minőségére vagy jellemzőire vonatkozó adatoknak a bemutatása szükséges, amelyek alapvetően vagy kizárólag a földrajzi környezetnek (beleértve a természeti vagy emberi tényezőket is) köszönhetők.

A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek földrajzi árujelzőinek oltalmát a 2081/92/EGK rendeletet felváltó 510/2006/EK tanácsi rendelet, valamint az annak végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló **1898/2006/EK bizottsági rendelet** alapján lehet biztosítani az Európai Unió valamennyi tagállamában. A tagállami hatáskörbe utalt feladatok ellátására vonatkozó szabályokat a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló **1997. évi XI.**

törvény mellett a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, valamint a szeszes italok földrajzi árujelzőinek oltalmára irányuló eljárásról és a termékek ellenőrzéséről szóló **158/2009. (VII. 30.) Korm. rendelet** állapítja meg.

Ahhoz, hogy egy termék elnevezése közösségi oltalom alá (ezáltal közösségi nyilvántartásba vételre) kerüljön, az Európai Bizottság eljárását egy, az **ügyfél kérelmére induló**, nemzeti bírálati szakasznak kell megelőznie. A bejegyzés iránti kérelem részeként a földrajzi árujelzőt termékeiken használni kívánó előállítók, illetve feldolgozók csoportosulásának (egyedi esetben egyetlen természetes vagy jogi személynek) részletes termékleírást és egy ún. egységes dokumentumot kell elkészíteniük. Amennyiben a benyújtott dokumentumok alátámasztják a termék jogosultságát az oltalomra, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) a Magyar Eredetvédelmi Tanács javaslata alapján, a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) egyetértésével hoz határozatot, majd a kérelmet az Európai Bizottsághoz továbbítja.

E folyamat eredményeként Magyarország 2004 októbere óta a következő 12 termék dokumentációját nyújtotta be az Európai Bizottsághoz: Budapesti téliszalámi, Szegedi (téli)szalámi, Csabai kolbász, Gyulai kolbász, Kalocsai fűszerpaprika-őrlemény, Szegedi fűszerpaprika-őrlemény, Gönci kajszibarack, Hajdúsági torma, Makói (vörös)hagyma, Szőregi rózsató, Alföldi kamillavirágzat, Magyar szürkemarha hús.

A Bizottság rendelet közzétételével dönt egy termék elnevezésének nyilvántartásba vételéről. A döntéshozatalt megelőzi a bejegyzési kérelem tartalmának vizsgálata, valamint a többi tagállamnak biztosított észrevételezési lehetőség, amelyek 2006 óta együttesen legfeljebb másfél évet vehetnek igénybe.

Az első magyar termék, a Szegedi szalámi vagy Szegedi téliszalámi elnevezésének az oltalom alatt álló eredetmegjelölések és földrajzi jelzések nyilvántartásába történő bejegyzésére 2007. december 14-én került sor. A Budapesti téliszalámi földrajzi jelzés 2009. április 21-én, a Hajdúsági torma eredetmegjelölés pedig 2009. október 21-én került be a nyilvántartásba.

Az 510/2006/EK rendelet azonban nem alkalmazható a szőlészeti-borászati termékekre és a szeszes italokra, ezekkel kapcsolatban az Unió külön rendszereket működtet. Magyarország ezekbe is bekapcsolódott, termékeink (a pálinka és a borok) védelme e területeken is biztosított.

II. A szeszes italok földrajzi árujelzőire az Európai Parlament és a Tanács által kiadott, a szeszes italok meghatározásáról, megnevezéséről, kissereléséről, címkézéséről és földrajzi árujelzőinek oltalmáról, valamint az 1576/89/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 110/2008/EK rendelet előírásai vonatkoznak.

Hazánk uniós csatlakozása óta öt, meghatározott földrajzi területen előállított pálinka áll a **Közösség egész területére kiterjedő földrajzi árujelző oltalom alatt, ezek a következők: Szatmári szilvapálinka, Szabolcsi almapálinka, Kecskeméti barackpálinka, Békési szilvapálinka, Gönci barackpálinka.** A 2007-es év folyamán az Újfehértói meggyapálinka, 2008-ban pedig a Göcseji körteapálinka került be az MSZH által vezetett nemzeti lajstromba, ezek a termékek közösségi oltalmat még nem élveznek. A 110/2008/EK rendelet hatályba lépése óta már **önmagában a „pálinka” és „törkölypálinka” elnevezés is oltalmat élvez az Európai Unióban.** A terület nemzeti szintű szabályozását szintén az **1997. évi XI. törvény és a 158/2009. (VII. 30.) Korm. rendelet** biztosítja.

A szeszes italokra vonatkozó eljárással kapcsolatban a helyzet annyiban tér el az előző pontban leírtaktól, hogy itt a tagállami és közösségi oltalmi rendszer egymás mellett, egymással párhuzamosan működhet. Mivel a nemzeti iparjogvédelmi oltalmak lajstromozása az MSZH hatáskörébe tartozik, a szeszes italok földrajzi árujelzőinek oltalma esetében először a nemzeti oltalom iránti kérelmet kell benyújtani az MSZH-hoz, a közösségi földrajziárujelző-oltalmat pedig a nemzeti oltalom alapján lehet igényelni. A közösségi oltalmat a kérelmező az MSZH-nál, a nemzeti oltalom iránti kérelem elbírálásának szakaszában, vagy azt követően, a nemzeti oltalom alapján az

FVM-nél kezdeményezheti. A termék közösségi követelményeknek is megfelelő dokumentációját az FVM továbbítja az Európai Bizottsághoz, amely a földrajzi árujelző közösségi szintű lajstromozásáról határozatban dönt.

III. A szőlészeti és borászati termékek földrajzi árujelzőinek közösségi oltalmát a borpiac közös szervezéséről, az 1493/1999/EK, az 1782/2003/EK, az 1290/2005/EK és a 3/2008/EK rendelet módosításáról, valamint a 2392/86/EGK és az 1493/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 479/2008/EK rendelet (a továbbiakban: új közösségi szabályok) határozza meg.

Az új közösségi szabályok 2009. augusztus 1-jén hatályba lépett új eredetvédelmi rendelkezései vezették be a borászati termékek eredetmegjelöléseinek és földrajzi jelzéseinek közösségi oltalmát. A 479/2008/EK rendeletet időközben a Tanács 2009. május 25-i **491/2009/EK rendelete** beépítette az egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó egyedi rendelkezésekről („az egységes közös piacszervezésről”) szóló, 2007. október 22-i **1234/2007/EK tanácsi rendeletbe**.

Az új rendelkezések értelmében a korábbi közösségi jogszabályok alapján már oltalom alatt álló eredetmegjelölések és földrajzi jelzések automatikusan bekerültek a közösségi lajstromba. A tagállamok 2011. december 31-ig nyújthatják be a Bizottsághoz az adott borokra vonatkozó termék-leírásokat és a nemzeti jóváhagyásról szóló határozatot. Amennyiben ez a határidőig nem történik meg, a Bizottság törli a lajstromból a kérdéses oltalom alatt lévő eredetmegjelöléseket és földrajzi jelzéseket.

A borpiaci reform keretében alapvetően megváltoztak a borok eredetvédelmi szabályai. Az új rendszer a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek földrajzi jelzései és eredetmegjelölései oltalmának mintájára került kialakításra. Az 1234/2007/EK tanácsi rendeletnek a bizonyos borászati termékekre vonatkozó oltalom alatt álló eredetmegjelölések és földrajzi jelzések, hagyományos kifejezések, valamint e termékek címkézése és kiserelése tekintetében történő végrehajtására vonatkozó részletes szabályokat a **607/2009/EK bizottsági rendelet** tartalmazza.

A tagállami hatáskörbe utalt feladatok ellátásáról a borok esetében is a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló **1997. évi XI. törvény** rendelkezik. A nemzeti végrehajtási szabályokat a borászati termékek eredetmegjelöléseinek és földrajzi jelzéseinek közösségi oltalmára irányuló eljárásról, valamint ezen termékek ellenőrzéséről szóló **178/2009. (IX. 4.) Korm. rendelet** állapítja meg.

Az Európai Bizottság által összeállított elektronikus (E-Bacchus) nyilvántartás tartalmazza a jelenleg már közösségi oltalom alatt álló magyar bor eredetmegjelöléseket és földrajzi jelzéseket. Az E-Bacchus nyilvántartásban a Badacsony, Balaton, Balatonboglár, Balaton-felvidék, Balatonfüred-Csopak, Bükk, Csongrád, Debrői hárslevelű, Duna, Eger, Egerszóláti Olaszrizling, Etyek-Buda, Hajós-Baja, Izsáki Arany Sárfehér, Káli, Kunság, Mátra, Mór, Nagy-Somló, Neszmély, Pannon, Pannonhalma, Pécs, Somló, Somló Arany, Somló Nászéjszakák bora, Sopron, Szekszárd, Tihany, Tokaj, Tolna, Villány, Zala *eredetmegjelölések* és az Alföldi, Balatonmelléki, Dél-alföldi, Dél-dunántúli, Duna melléki, Dunántúli, Duna-Tisza közi, Észak-dunántúli, Felsőmagyarországi, Nyugat-dunántúli, Tisza-melléki, Tisza völgyi, Zempléni *földrajzi jelzések* szerepelnek.

IV. A hagyományos különleges terméknek minősülő mezőgazdasági termékek és élelmiszerek elismerése szintén egy közösségi jogszabály, a hagyományos különleges terméknek minősülő mezőgazdasági termékekről és élelmiszerekről szóló, 2006. március 20-i 509/2006/EK tanácsi rendelet alapján biztosítható az Európai Unióban.

Olyan termékek elismerése biztosított ebben a rendszerben, amelyek összetételükben, vagy előállítási módjukban hagyományosak, anélkül, hogy valamely földrajzi területtel kizárólagos kapcsolatban lennének. Tehát ezek a termékek – ellentétben a földrajziárujelző-oltalmat élvező termékekkel – az Európai Unió bármely tagállamában előállíthatók, de csak az elfogadott

termékleírásokban meghatározott hagyományos alapanyagokból és/vagy hagyományos eljárás alkalmazásával. A közösségi szinten elismert termékekről az Európai Bizottság nyilvántartást vezet.

A 2006-ban megújult szabályozás célja, hogy biztosítsa egyes, jellegzetes tulajdonsággal bíró hagyományos termékek számára a piacon való megkülönböztetés lehetőségét, egyúttal piaci előnyt is, tekintettel arra, hogy a terméken kötelező feltüntetni a „hagyományos különleges termék” megjelölést, vagy az ahhoz kapcsolódó közösségi szimbólumot.

A korábbi, 2082/92/EGK rendeletet felváltó 509/2006/EK tanácsi rendelet szerint ahhoz, hogy egy termék bekerülhessen a rendszerhez tartozó nyilvántartásba, olyan különleges tulajdonsággal kell rendelkeznie, amely egyértelműen megkülönbözteti az azonos kategóriába tartozó más hasonló termékektől vagy élelmiszerektől. A különleges tulajdonság vonatkozhat a mezőgazdasági termék, illetve élelmiszer lényegi jellemzőire vagy előállítási módszerére vagy az előállítás során érvényesülő egyedi feltételekre. A terméknek emellett hagyományosnak is kell lennie, azaz a közösségi piacon a nemzedékek közötti átadáshoz szükséges időtartam – általában egy nemzedéknyi időtartamnak tekintett idő, legalább 25 év – óta bizonyítottan jelen kell lennie és hagyományos alapanyagból kell készülnie, vagy hagyományos összetételűnek kell lennie, vagy hagyományos jellegű előállítással és/vagy feldolgozással kell készülnie. Az 509/2006/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályokat a Bizottság **1216/2007/EK rendelete**, a nemzeti végrehajtási szabályokat pedig a hagyományos különleges terméknek minősülő mezőgazdasági termékek és élelmiszerek elismerésének és ellenőrzésének rendjéről szóló **15/2008. (II. 15.) FVM rendelet** állapítja meg.

Ahhoz, hogy egy termék hagyományos különleges termékként közösségi szinten elismerésre (ezáltal közösségi nyilvántartásba vételre) kerüljön, az Európai Bizottság eljárását – az eredetvédelemhez hasonlóan itt is – egy nemzeti bírálati szakasznak kell megelőznie. A hagyományos terméket előállítóknak (és feldolgozóknak) csoportosulásba kell tömörülniük, részletes termékleírást kell készíteniük. Ennek elfogadása az FVM határozatával történik, amely a Magyar Eredetvédelmi Tanács javaslata alapján kerül kiadásra. A kérelem ennek megszerzését követően válik továbbíthatóvá az Európai Bizottsághoz.

2. sz. melléklet
a hungarikumok védelméről szóló 77/2008. (VI. 13.) OGY határozatban foglaltak
2009. évi végrehajtásáról szóló
országosvívülési ielentéshez

AZ EURÓPAI UNIÓ
TANÁCSA

Brüsszel, 2009. június 16. (18.06)
(OR. en)

10722/09

LIMITE

AGRI 259

FELJEGYZÉS

Küldi:	a Mezőgazdasági Különbizottság
Dátum:	2009. június 15.
Címzett:	a TANÁCS

Tárgy:	A Bizottság közleménye a mezőgazdasági termékek minőségéről: termékszabványok, gazdálkodással kapcsolatos követelmények és minőségi rendszerek - A Tanács következtetései
--------	--

1. A Bizottság 2009. május 28-án elfogadta az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak címzett fenti közleményt.
2. A munkacsoport 2009. június 4-i ülésén megvizsgálta a közleményt.
3. A Mezőgazdasági Különbizottság 2009. június 8-i és 15-i ülésén véglegesítette¹ a tanácsi következtetéstervezetet.
4. A mellékletben található következtetéstervezet a Tanács (Mezőgazdaság és Halászat) 2009. június 22–23-i ülésén történő elfogadása céljából továbbításra kerül. _____

¹ Hét delegáció (CY, DE, DK, EL, HU, IT, SI) vizsgálati fenntartással élt.

TERVEZET
A Tanács következtetései
a mezőgazdasági termékekre vonatkozó minőségpolitikáról szóló bizottsági közleményről

A Tanács,

1. EMLÉKEZTETVE a „Zöld könyv a mezőgazdasági termékek minőségéről: termékszabványok, gazdálkodással kapcsolatos követelmények és minőségi rendszerek” című bizottsági dokumentum 2008. október 15-i elfogadására, valamint a Tanács (Mezőgazdaság és Halászat) 2008. december 18-i ülésén folytatott megbeszélésekre;
2. EMLÉKEZTETVE az érdekelt felek mindegyikével 2008 végén folytatott széles körű nyilvános konzultációra és a 2009. március 12-én és 13-án Prágában tartott magas szintű konferenciára;
3. ÜDVÖZLI a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, valamint a Régiók Bizottságának címzett, a mezőgazdasági termékekre vonatkozó minőségpolitikáról szóló 2009. május 28-i bizottsági közleményt;
4. KI KÍVÁNJA fejezni a közlemény fő elemeivel kapcsolatos általános véleményét, a konkrét kérdésekről folytatandó további megbeszélések befolyásolása nélkül;
5. ELISMERVE, hogy a termelők megfelelő helyzetben vannak ahhoz, hogy reagáljanak a fogyasztók minőségi igényeire; ÚGY VÉLI, hogy a mezőgazdasági termékek minőségének folyamatos előtérbe helyezése a közösségi mezőgazdasági termelés hosszú távú versenyképességéhez és fenntarthatóságához való hozzájárulás egyik kulcsfontosságú eleme, mely a vidéki gazdaság javát szolgálja;
ELISMERI különösen, hogy a földrajzi jelzésekre és a biogazdálkodásra vonatkozó rendszerek a mezőgazdasági termékekre vonatkozó uniós minőségpolitika fontos elemei a termelők, a fogyasztók és a régiók szempontjából;

6. ÚGY VÉLI, hogy a meglévő uniós minőségpolitikák általában elősegítették a közösségi érdekű mezőgazdasági célok teljesítését. Pozitív hatásukat azonban tovább kell erősíteni és támogatni, egyidejűleg pedig azok javítására, pontosítására, innovációjára és egyszerűsítésére van szükség;
7. ÚGY VÉLI, hogy a Közösség érdekeinek harmadik országokkal szembeni védelme érdekében lényeges a minőséggel kapcsolatos közös uniós megközelítés kialakítása;
8. KINYILVÁNÍTTA azon célját, hogy további előrelépést és javulást érjen el a minőségpolitika terén, különösen az alábbiak tekintetében:
 - a mezőgazdasági termelők, a felvásárlók és a fogyasztók közötti jobb kommunikáció az uniós mezőgazdasági termékek minőségéről és az uniós mezőgazdasági termelésre vonatkozó gazdálkodási követelmények szintjéről;
 - a mezőgazdasági termékek minőségére vonatkozó jogszabályok jobb összehangolása egyéb vonatkozó közösségi jogszabályokkal;
 - a különböző rendszerek és a címkéken szereplő kifejezések kérelmezésének egyszerűsítése a mezőgazdasági és egyéb termelők számára, és értelmezésük megkönnyítése a fogyasztók számára;
9. TUDOMÁSUL VESZI a Bizottság azon szándékát, hogy a forgalmazási előírásokkal kapcsolatos kötelező uniós szabályokat általános forgalmazási alapjogszabályba foglalja, különösen olyan esetekben, amikor az önkéntes megközelítés fogyasztói félreértésekhez vagy a belső piac zavarához vezetne;
10. TUDOMÁSUL VESZI, hogy a mezőgazdasági termelők és a fogyasztók a termelés helyére utaló címkék nagyobb mértékű használatára szólítottak fel. Ebből a célból FELKÉRI a Bizottságot, hogy – a címkézéssel kapcsolatos valamennyi vonatkozó közösségi jogszabály figyelembevételével – vizsgálja meg, mely területeken lenne lehetséges az uniós mezőgazdasági termékek termelésének helyére utaló címkék ezen elvárást teljesítő használata;

11. ÚGY VÉLI, hogy továbbra is önkéntes jellegűnek kell maradnia a választható fenntartott jelölés használatának, amelynek célja további információk nyújtása a fogyasztók részére a termékek minőségéről és előállítási jellemzőiről; ÖSZTÖNZI a Bizottságot annak megvizsgálására, hogy a konkrét választható fenntartott jelölések megállapítása mely területeken növelné a közösségi piacon az érthetőséget és a koherenciát; továbbá TUDOMÁSUL VESZI a Bizottság azon szándékát, hogy e tekintetben fogalommeghatározásokat dolgoz ki, különösen a hegyi termékek vonatkozásában;
12. ELISMERI a tájékoztatási igények teljesítése tekintetében a magán- és a tagállami élelmiszer-tanúsítási rendszerekben rejlő lehetőségeket; ÚGY VÉLI azonban, hogy többet kellene tenni a fogyasztói félreértések elkerülése érdekében, ezért ÜDVÖZLI a Bizottság azon szándékát, hogy a tanúsítási rendszerekkel kapcsolatos bevált gyakorlatokra vonatkozó iránymutatások kidolgozásával javítsa az ilyen rendszerek összhangját;
13. VÉLEMÉNYE SZERINT a földrajzi jelzések uniós rendszere lényegében megbízható, és a fogyasztók és a termelők javát, valamint a vidéki területek fenntartható fejlődését szolgálja, különösen a mezőgazdasági termelők bevételeinek növelése és az érintett területeken a vidéki lakosság megtartása révén; arra ÖSZTÖNZI a Bizottságot, hogy folytassa a további egyszerűsítéssel, pontosítással és ésszerűsítéssel kapcsolatos erőfeszítéseit, és FELSZÓLÍT annak fokozott elismerésére;
14. FELKÉRI a Bizottságot, hogy készítse elő a földrajzi jelzések rendszerére vonatkozó jogszabályok esetleges átdolgozását. Ezzel összefüggésben:
- EMLÉKEZTET a Bizottság 2006. március 20-i nyilatkozatára a jövőbeni politikai felülvizsgálatról¹;
 - ÚGY VÉLI, hogy meg lehetne vizsgálni a borokra, a szeszesitalokra, illetőleg a mezőgazdasági termékekre és élelmiszerekre vonatkozó három különálló bejegyzési rendszer egyesítésének a lehetőségét, hogy az érintettek érdekében javulást érjenek el az egységesség, az egyszerűsítés és az egyértelműség terén, egyidejűleg teljes mértékben tiszteletben tartva e rendszerek sajátosságait, és biztosítva, hogy a létrejövő szabályozási struktúra nehogya adminisztratív terhek növekedését eredményezze;
 - VÉLEMÉNYE SZERINT nagyobb mértékű tisztánlátásra van szükség a szellemi tulajdonjogok különböző típusai tekintetében;

¹ Lásd a 9634/06 dokumentumban szereplő 63/06. nyilatkozatot.

- EMLÉKEZTETVE arra, hogy az oltalom alatt álló elnevezések nem köznevesülhetnek, FELKÉRI a Bizottságot, hogy mérlegelje a „köznevesült elnevezés” fogalmának pontosítását;
 - MEGISMÉTLI, hogy a Bizottságnak az uniós földrajzi jelzések fokozott oltalmára kell törekednie a harmadik országokkal szemben a WTO keretében megvalósuló eredmények és kétoldalú megállapodások révén, valamint a hamisítás elleni kereskedelmi megállapodás és a hamisítás és termékalkodás hamarosan létrehozandó európai megfigyelőközpontja hatáskörének a földrajzi jelzésekre való kiterjesztése révén;
 - ELISMERVE az eredetmegjelölések és a földrajzi jelzések rendszerének sajátosságait, FELKÉRI a Bizottságot, hogy vizsgálja meg azok egyszerűsítésének lehetőségeit; továbbá EGYETÉRT különösen azokkal a javaslatokkal, hogy a bejegyzési eljárások lerövidítése céljából a Bizottság egyszerűsítse az adminisztratív eljárásokat, és ily módon tegye a rendszert vonzóbbá a termelők és a feldolgozók számára;
15. MEGJEGYZI, hogy a hagyományos különleges termékek (HKT) rendszerének még bizonyítania kell a benne rejlő lehetőségeket, ám még mindig HISZ ABBAN, hogy a HKT-rendszer fontos szerepet játszhat a jövőben, ezért FELKÉRI a Bizottságot, hogy vizsgálja meg a rendszer javításának tényleges lehetőségeit;
16. TUDOMÁSUL VESZI a Bizottságnak a biogazdálkodási szakpolitika további fejlesztésére vonatkozó terveit, különösen az EU-ban előállított valamennyi termék tekintetében 2010-től kötelezően használandó új uniós bioembléma létrehozását; ÜDVÖZLI a Bizottság azon szándékát, hogy előmozdítsa a biogazdálkodásra vonatkozó előírások harmadik országokban történő elismerését, és e tekintetben HANGSÚLYOZZA az ellenőrzés kérdését. VÁRAKOZÁSSAL TEKINT a jelenlegi jogszabály alkalmazásáról 2011-ben a Tanács és az Európai Parlament elé terjesztendő bizottsági jelentés elé;
17. TUDOMÁSUL VESZI a Bizottság azon szándékát, hogy biztosítsa a jövőbeli uniós rendszerek fokozott egységességét;

18. A fentiek összefüggésében ÜDVÖZLI továbbá a Bizottság azon szándékát, hogy
- a földrajzi jelzésekre és a forgalmazási előírásokra, köztük a választható fenntartott jelölések fejlesztésére vonatkozó lehetséges jogalkotási kezdeményezéseket készít elő;
 - a mezőgazdasági termékek minőségtanúsítási rendszereire vonatkozó iránymutatásokat dolgoz ki; és
 - javítja az uniós minőségi rendszerek elismertségét, védelmét és támogatását a harmadik országokban;
19. Végezetül ÜDVÖZLI a Bizottság azon szándékát, hogy lehetséges jogalkotási kezdeményezéseket készít elő; és SZÁNDÉKÁBAN ÁLL további megbeszéléseket folytatni a bizottsági közleményben szereplő egyes kérdésekről annak lehetővé tétele érdekében, hogy a Bizottság megvizsgálhassa a tagállamok által a Tanács keretében tett javaslatokat.
-